

Sarpsborg Nei til EU

UTENRIKSDEPARTEMENTET

NOU2012-2@mfa.no

HØRINGSUTTALELSE TIL NOU 2:2012, EUROPAUTREDNINGEN

INNLEDNING

I januar 2010 oppnevnte regjeringen et offentlig utvalg for å gjennomgå erfaringene med EØS-avtalen og øvrige avtaler med EU. Seierstedutvalget la fram sin rapport i form av en norsk offentlig utredning 17. januar. Utredningen er nå ute på høring. Sarpsborg Nei til EU ønsker med dette å gi sin høringssuttalelse.

KOMMENTARER TIL EUROPAUTREDNINGENS DELKAPITTEL 4.3/4.4

Regjeringen Brundtland sendte i 1988 et brev til samtlige departement der det heter at "utformingen av norske lover og forskrifter som omfattes av det indre marked, skal vurderes også med henblikk på en eventuell harmonisering med EFs regelverk". Videre het det at "dersom det er avvik, skal det gis en begrunnelse for det".

Etter at de 6 daværende EFTA-landene (Norge, Sverige, Finland, Island, Østerrike og Sveits) gikk sammen om en erklæring, den såkalte Oslo-erklæringen, om at de ønsket en avtale med EU som kunne gi fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og varer, startet forhandlingene i 1990. I mars 1992 forelå forhandlingsresultatet. Forut for Oslo-erklæringen hadde det ikke vært noen politisk debatt i Norge om dette. Erklæringen var heller ikke klarert med Stortinget.

EØS-avtalen ble vedtatt av Stortinget og trådte i kraft 1. januar 1994. Det er den mest omfattende avtalen Norge noen gang har inngått. Avtalen ble fremforhandlet og godkjent innenfor en stortingsperiode. EØS-avtalen var derfor ikke et tema i et stortingsvalg, noe som mest sannsynlig hadde ført til en annen sammensetning av Stortinget, og følgelig ingen EØS-avtale.

EØS-avtalen har heller ikke vært gjenstand for en folkeavstemning i Norge. Dette i motsetning til hva som var tilfelle i Sveits. Ved folkeavstemningen i desember 1992 stemte flertallet av de sveitsiske velgerne for at Sveits ikke skulle tilslutte seg EØS-avtalen.

Etter at flertallet av det norske folk stemte nei til medlemskap i EU i 1972, den gang EEC, ble det forhandlet fram en frihandelsavtale som trådte i kraft i juli 1973. Tollsatsene mellom Norge og EU ble etter hvert redusert til null fram til 1977. Da EØS-avtalen trådte i kraft i 1994, gikk 75 prosent av norsk vareeksport, utenom olje og gass til EU. Andelen er nå i overkant av 60 prosent.

Da EØS-avtalen var fremforhandlet poengterte daværende statsminister Gro Harlem Brundtland at EØS-avtalen skilte seg lite fra frihandelsavtalen når det gjaldt markedsadgang. I Stortingsmelding nr. 27 (2001-2002) sier Bondevik-regjeringen følgende "det er vanskelig å foreta konkrete beregninger av EØS-avtalens betydning for den økonomiske utviklingen siden 1994. Dette skyldes i første rekke at

utviklingen i norsk økonomi også har blitt påvirket av en rekke andre forhold. Det er umulig å isolere virkningen av EØS-avtalen fra de øvrige forholdene.”

Flertallet i Europautredningen har denne oppfatning ”å isolere og måle den økonomiske effekten av EØS-avtalen er ikke mulig, men for flertallet fremstår det som klart at gevinstene for Norge har vært betydelige.” Europautredningen skal være forskningsbasert. Det er derfor kritikkverdig at et flertall på denne måten synser. Ser man mot Sveits, som ikke deltar i EØS, har landet klart seg godt økonomisk i forhold til EU-landene. Det må også legges til at det har ikke gått spesielt bra med mange av EU-landene som også er en del av det indre markedet.

KAPITTEL 15 NÆRINGSPOLITIKK

Industrikonsesjonsloven stilte krav om konsesjonsbehandling når utlendinger ville etablere og kjøpe opp næringsvirksomhet i Norge. Den gamle industrikonsesjonsloven fra 1917 måtte vike for EØS-avtalen. Under EØS-debatten i 1992 var det ett av LOs vilkår for å godta EØS-avtalen at vi måtte få en effektiv ervervslov til erstatning for industrikonsesjonsloven. Det lovte regjeringen Gro Harlem Brundtland. Det ble etablert en ervervslov i 1994 som var utformet etter en EØS-rettslig vurdering. I 2000 startet ESA granskning for å finne om loven var i strid med EØS-avtalen. Stortingsflertallet sørget i 2002 for at loven ble opphevet.

Som følge av at Norske Skog la ned papirfabrikken Union i Skien i 2005, forpliktet de rødgrønne seg til å arbeide for en ny og forsterket ervervslov innenfor EØS-avtalens rammer. Det viste seg i praksis å være vanskelig å utarbeide en ny norsk lov som ville forby eller vesentlig hindre nedleggelse av virksomhet grunnet EØS-avtalen. Det ble da utarbeidet en Lov om meldeplikt. Loven setter kun krav til prosesser.

Borregård fabrikk i Sarpsborg er lagt ut for salg. Dette er en verdensledende bedrift innen kjemi med spesialt næringsmiddeltilsetninger. Næringsminister Trond Giske har blitt oppfordret til at den norske stat bør gå helt eller delvis inn på eiersiden for å sikre at denne hjørnestensbedriften i Sarpsborg fortsatt skal ha en framtid i Norge. Det er avgjørende at industritriutvikling og forskning fortsatt skjer i Norge slik at norsk industri og arbeidsplasser sikres for fremtiden. Dette har blitt avvist av Giske med den begrunnelsen at den norske staten ikke skal gå inn på eiersiden. Slik Sarpsborg Nei til EU ser det, er det EØS-avtalen som hindrer den norske staten å gå inn å kjøpe Borregård helt eller delvis når det ikke ser ut som norske private eiere kan eller vil stille nok kapital.

Brundtlands lovnader til LO i 1992 er brutt. Sarpsborg Nei til EU peker på at EØS-avtalens overordnede prinsipper om fri flyt går foran enhver norsk regjerings behov for å styre, og går foran hensynet til opprettholdelse av arbeidsplasser og andre samfunnshensyn.

KAPITTEL 16 ARBEIDSLIV

Det markedsliberale EU omfatter de fire frihetene, fri flyt av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft. Lisboa-traktaten fra år 2000 skulle gjøre EU til verdens ledende økonomi innen 2010. Virkemiddelet var blant annet å utvikle fleksible former for arbeid og øke mobiliteten.

De fire dommene (Laval, Viking-Line, Rüffert, og Luxemburg) fra EF-domstolen i 2007 og 2008 samt ESA sitt press påvirker norske lover og forskrifter. I desember 2007 vedtok Stortinget Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Den påla offentlige oppdragsgivere å innføre krav til leverandør til å forplikte seg til å følge lønns- og arbeidsvilkår som er tariffestet eller som er normalt for vedkommende sted og yrke, ILO-konvensjon 94. ESA sendte i 2008 et brev til Norge hvor det vises til Rüffert-dommen i Tyskland, hvor det ble fastslått at tyske delstatsmyndigheter ikke kunne kreve at utenlandske arbeidstakere skulle lønnes etter tysk tariff. Etter en høringsrunde ble forskriften i november 2011 endret for å komme ESA i møte. Endringen var mot LOs anbefaling. ESA sitt syn på den endrede forskriften er ikke avklart.

I en uttalelse fra EFTA-domstolen i januar i år vedrørende verkstedsoverenskomsten, konkluderes det med at det ikke kan allmenngjøres bestemmelser om betaling for reise, kost og losji. Saken er i skrivende stund oppe i rettsapparatet i Norge.

I EØS-proposisjonen i 1992 slo regjeringen fast at "I EØS vil et firma som utfører tjenester i et annet land, ha anledning til å bringe med seg sine egne arbeidstakere. Betydningen av dette begrenses imidlertid av at alle EØS-land kan gjøre sin lovgivning om arbeidsvilkår og avtaler om lønns- og arbeidsforhold gjeldende for all form for lønnet arbeid i sitt land, uavhengig av arbeidstakerens nasjonalitet. Anvendelsen av dette prinsippet for arbeidsoppdrag av kortere varighet enn 3 måneder er ikke endelig avklart." Daværende kommunalminister Gunnar Berge fra Arbeiderpartiet sa følgende i EØS-debatten: "Jeg ser at komiteen ikke tror at EØS-avtalen vil medføre store bevegelser på arbeidsmarkedet. Flertallet mener videre at slik fri bevegelse for personer neppe vil skape store problemer. Dette fordi det forutsettes at personer som tar permanent opphold i Norge, innretter seg etter norske lønns- og arbeidsvilkår."

Ut fra det Sarpsborg Nei til EU har beskrevet tidligere i avsnittet, og ut fra erfaringen gjennom flere år med omfattende sosial dumping i Norge, kan det ettertrykkelig slås fast at både regjeringen Brundtland og kommunalminister Gunnar Berge tok feil i 1992.

Vi ser nå en økende uro i fagbevegelsen på EØS-avtalens innvirkning på norsk arbeidsliv. LO-kongressen beklaget i ettertid at tjensteddirektivet ble implementert i Norge. Nær en samlet fagbevegelse anbefalte regjeringen å bruke reservasjonsretten, som ligger nedfelt i EØS-avtalen, mot vikarbyrådirektivet. Og ikke minst ser fagbevegelsen med uro på utfallet av endringen av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter (ILO 94), og utfallet av rettssaken om verkstedsoverenskomsten.

Sarpsborg Nei til EU vil også peke på at Sveits, som ikke er EU-medlem og som også sa nei til EØS-avtalen, gjennom mange år har hatt en meget høy sysselsettingsgrad. Arbeidsløsheten i Sveits har også vært lav sammenlignet med EU-landene, som også er en del av det indre markedet. Arbeidsløsheten er noe lavere i Norge enn i Sveits. Det samme er sysselsettingsgraden. Det viser at både Sveits og Norge har klart seg betydelig bedre enn EU-landene. Sveits har klart å opprettholde høy sysselsettingsgrad og forholdsvis lav arbeidsløshet utenfor EØS. En må derfor legge til grunn at Norge hadde vært i samme gunstige posisjon som i dag, selv utenfor EØS.

KAPITTEL 17 VELFERD OG HELSE

Pasientrettighetsdirektivet er foreløpig ikke vedtatt i Norge. Sarpsborg Nei til EU peker på at de negative sidene ved direktivet ikke blir vektlagt. Som pasient må du betale for utleggene før du eventuelt får utgiftene refundert. Det vil være de mest ressurssterke som kan benytte seg av dette, noe som vil åpne for økte klasseskiller i helsevesenet. Ordningen vil også kunne presse ut pasienter i andre land. Videre vil det tilrettelegge for økt stykkprisfinansiering.

I EØS-proposisjonen slo Brundtland-regjeringen fast at Vinmonopolet kan også ville bli opprettholdt innenfor EØS. Dette gjelder både for import og salg av vin og brennevin. Da ESA i desember 1994 fastslo at Vinmonopolets enerett var i strid med EØS-avtalen, valgte regjeringen å bøye seg for ESA.

Norge hadde også forbud mot alkoholreklame. Mediedirektivet, som åpner for alkoholreklame på sendinger fra utlandet, vil gjøre nye endringer i norsk alkoholpolitikk. Sarpsborg Nei til EU peker på at Arbeiderpartiets garantier fra 1992 også er brutt innenfor alkoholpolitikken.

KAPITTEL 21 MAT, LANDBRUK OG FISK

I følge artikkel 19 skal EU og Norge møtes annethvert år for å gå gjennom vilkårene for landbrukshandelen med sikte på gradvis liberalisering. Forhandlingene skal skje innenfor de respektive landene sin landbrukspolitikk, og reduksjonen skal være på gjensidig fordelaktig basis. I følge Europautredningen er importen av landbruksvarer fra EU nå 7 ganger større enn eksporten fra Norge til EU. Importen av landbruksvarer fra EU har økt betydelig og øker fortsatt, mens eksporten av landbruksvarer fra Norge til EU i hovedsak står på stedet hvil. Det kan derfor slås fast at intensjonene i EØS-avtalen ikke etterlevs. Det viser at norske myndigheter er altfor ettergivende overfor press fra EU.

I statistikk som Europautredningen bruker, viser at prisnivået i Norge i 2009 lå 54 prosent over snittnivået i EU. Det tas ikke hensyn til kostnadsnivå. Dersom vi ser på Makedonia, så er prisnivået der 52 prosent av snittnivået i EU. Men ser vi på andelen av inntekten som går til matvarer og alkoholfrie drikker, så bruker man i Makedonia om lag 45 prosent av inntekten til mat, mens andelen i Norge er omlag 12 prosent. Sarpsborg Nei til EU finner det kritikkverdige at matvareprisene justert for kjøpekraft ikke omtales i utredningen.

Fra 1999 til 2010 økte matvareprisene i Norge med 18 prosent. I samme periode økte konsumprisindeksen med 25,9 prosent, noe som er godt over økningen i matvareprisene. Gjennomsnittslønna økte i samme periode med om lag 60 prosent. Det betyr at maten i Norge relativt sett har blitt betydelig billigere sett i forhold til den generelle pris- og lønnsveksten.

Utvalgets flertall hevder at "skjermingen mot konkurranse og strukturendring er i tillegg dyrt sett fra et samfunnsmessig perspektiv. Samtidig ville en omlegging av landbrukspolitikken for å redusere prisnivået kunne gjøre det vanskeligere å oppnå andre sentrale norske målsetninger, som spredd bosetning, levende bygder og småskalaproduksjon." Det er riktig som det hevdes i Europautredningen at overføringene til landbruket har holdt seg på et jevnt nivå. Men det har i praksis ført til en nedgang. I 1995 var statens overføringer til jordbruket gjennom jordbruksavtalen om lag 4,5 prosent av statsbudsjettet. I 2010 er prosentandelen falt til under 2 prosent. Det er også en kjensgjerning at bonden får stadig mindre for det som produseres. Ser vi på lettmelk økte

literprisen fra 1996 til 2010 til forbruker fra 8,33 kroner til 14,81 kroner, mens literprisen til bonden økte kun fra kroner 3,20 til kroner 4,30. Dette fører til manglende økonomisk lønnsomhet i landbruket, noe som også gjenspeiler seg i nivået på tarifflønn i landbruket. Dette er heller ikke kommentert i utredningen. I stortingsmeldinga om landbruket er det et uttalt mål å øke norsk matvareproduksjon med 20 prosent innen 2030. Det kan bli vanskelig å nå dersom myndighetene fortsatt lar seg presse av EU.

Utvalgets flertall ser det som positivt at den frie flyten av arbeidskraft "har gjort det mulig å møte etterspørselen etter arbeidskraft på en måte som har bidratt til å holde kostnadsnivået nede." Lønnsnivået i landbrukssektoren er så lavt at det vil være vanskelig å finne tilstrekkelig arbeidskraft i Norge som er villig til å arbeide innenfor sektoren. Sarpsborg Nei til EU mener at norsk lønnsnivå skal reflektere kostnadsnivået og produktiviteten i Norge. At flertallet i utvalget synes det er positivt at utenlandsk arbeidskraft er villig til å jobbe for lave lønninger selv om det er tarifflønn for å holde lønnsnivået nede, er et syn som Sarpsborg Nei til EU tar avstand fra.

Matindustrien sysselsetter om lag 18 prosent av alle industriarbeidere i Norge. Et levedyktig norsk landbruk er en forutsetning for at tusenvis av norske industriarbeidsplasser rundt i det ganske land kan opprettholdes.

KAPITTEL 24 ØKONOMISKE BIDRAG TIL EU OG EU-LANDENE

I Europautredningen dokumenteres det at EØS-midlene i 1992 ble anslått til 125-150 millioner kroner i året. Nå er EØS-midlene som Norge betaler økt til 2,8 milliarder kroner i året. Programsamarbeidet ble anslått til 250-300 millioner kroner i året i 1992. Nå betaler Norge 1,7 milliarder kroner i året.

Sarpsborg Nei til EU peker på det paradoksale i at Norge skal betale for såkalt "markedsadgang" til det indre markedet, mens EU ikke betaler det for tilgang til det norske markedet. Ser vi bort fra olje og gass, så eksporterer EU for et betydelig høyere beløp til Norge enn det Norge eksporterer til EU. Vi kan slå fast at Norge er et viktig eksportmarked for EU. De såkalte EØS-midlene bør derfor ikke knyttes opp mot EØS-avtalen, men heller bevilges av Stortinget til ulike prosjekter i EU gjennom andre poster i statsbudsjettet. Sarpsborg Nei til EU mener at LOs initiativ for å bruke midler til å bygge opp et organisert arbeidsliv i en del EU-land er viktig. Sarpsborg Nei til EU vil også peke på at framveksten av fattigdom og økende forskjeller blant befolkningen i EU er et resultat av den markedsliberalistiske politikken som EU er basert på. Det er et viktig moment når midler skal fordeles.

Det er et faktum at Norge betaler mye mer til forskningsprogrammet enn det som kommer tilbake til norsk forskning.

Europautredningen dokumenterer at et EU-medlemskap ville koste Norge betydelig mer enn EØS-avtalen.

KAPITTEL 25 NORGES SAMLEDE TILKNYTNING TIL EU

Utenfor EU kan Norge føre sin egen utenrikspolitikk, inngå handelsavtaler med tredje land, i praksis ha en selvstendig landbruks- og fiskeripolitikk samt miljøpolitikk. Tar vi med alle EUs direktiver, forordninger, vedtatte lovendringer og andre rettsakter så er andelen som er tatt inn i EØS på om lag

10 prosent. Sarpsborg Nei til EU mener at påstanden om at Norge er 75 prosent medlem i EU faller på sin egen urimelighet.

AVSLUTTENDE KOMMENTARER

Det hevdes at nordmenn generelt er positive til nesten alle sider ved det konkrete innholdet i EØS-avtalen og de andre avtalene Norge har med EU. Hovedgrunnen til at EØS-avtalen har hatt oppslutning i Norge, er den misforståelsen at uten EØS ville vi ikke få solgt varene våre. Denne misforståelsen har den politiske og administrative eliten i Norge ikke hatt noen interesse av å oppklare. Tvert om, eliten gjentar denne misforståelsen. Meningsmålinger viser derimot at et klart flertall i Norge ønsker en handelsavtale med EU i stedet for EØS-avtalen dersom det er alternativet til et EU-medlemskap.

Sarpsborg Nei til EU mener at den politiske og administrative eliten i Norge driver EU-tilpasningen fremover. En konsekvens av dette kan være at det regjeringsoppnevnte utvalget ikke fikk i oppdrag å utrede alternativer til EØS-avtalen, noe Sarpsborg Nei til EU i så fall beklager.

Sarpsborg Nei til EU vil avslutte med en oppfordring til Regjeringen om å utrede alternativ til EØS-avtalen. Dette alternativet må, til forskjell fra EØS-avtalen, fremme en demokratisk samfunnsutvikling i Norge.

